

Київський університет імені Бориса Грінченка

Інститут мистецтв

Кафедра академічного та естрадного вокалу

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Проректор з науково-методичної
та навчальної роботи
О. Б. Жильцов
« 11 » 09 2019 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ВОКАЛЬНИЙ КЛАС

спеціальності 025 «Музичне мистецтво»

освітнього рівня першого (бакалаврського)

освітніх програм 025.00.03 «Інструментальне виконавство» (фортепіано),

025.00.04 «Інструментальне виконавство» (оркестрові струнні, народні,

духові та ударні інструменти)

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА Ідентифікаційний код 02136554	
Начальник відділу моніторингу якості освіти	
Програма № <u>06 56/19</u>	
<u>Жильцов</u> (підпис)	<u>Жильцов</u> (прізвище, ініціали)
« »	20 <u>19</u> р.

Київ – 2019

Розробники: Кацалап Олена Вікторівна, старший викладач кафедри академічного та естрадного вокалу;

Макарова Емма Вікторівна, старший викладач кафедри академічного та естрадного вокалу;

Яковенко Віра Григорівна, старший викладач кафедри академічного та естрадного вокалу.

Викладачі кафедри академічного та естрадного вокалу: Марцинківський Олег Олександрович, народний артист України, професор; Тетеря Віктор Михайлович, народний артист України, професор; Макарова Емма Вікторівна, старший викладач; Яковенко Віра Григорівна, старший викладач; Киченко Тетяна Олександрівна, викладач.

Робочу програму розглянуто і затверджено на засіданні кафедри академічного та естрадного вокалу

Протокол від «29» 08 2019 р. № 4

Завідувач кафедри Ю.В.М. (Ю. В. Мережко)
(підпис)

Робочу програму погоджено з гарантами (керівниками проектної групи) освітньо-професійних програм підготовки бакалавра музичного мистецтва

Гарант освітньої (професійної/наукової) програми підготовки бакалавра музичного мистецтва 025.00.03 «Інструментальне виконавство» (фортепіано) (керівник проектної групи) С.С. (Н. С. Свириденко)
(підпис)

Гарант освітньої (професійної/наукової) підготовки бакалавра музичного мистецтва 025.00.04 «Інструментальне виконавство» (оркестрові струнні, народні, духові та ударні інструменти) (керівник проектної групи) В.М. (В. М. Сподаренко)
(підпис)

Робочу програму перевірено

« » . 2019 р.

Заступник директора А.О.Т. (А. О. Таранник)
(підпис)

Пролонговано:

на 20__/20__ н. р. _____ (_____), « » 20__ р., протокол № __
(підпис) (ПІБ)

на 20__/20__ н. р. _____ (_____), « » 20__ р., протокол № __
(підпис) (ПІБ)

на 20__/20__ н. р. _____ (_____), « » 20__ р., протокол № __
(підпис) (ПІБ)

на 20__/20__ н. р. _____ (_____), « » 20__ р., протокол № __
(підпис) (ПІБ)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика дисципліни за формами навчання			
	денна		заочна	
«Вокальний клас»				
Вид дисципліни	<i>обов'язкова</i>			
Мова викладання, навчання та оцінювання	<i>українська</i>			
Загальний обсяг кредитів / годин	<i>9 / 270</i>			
Курс	<i>IV</i>		<i>IV</i>	
Семестр	<i>VII</i>	<i>VIII</i>	-	-
Кількість змістових модулів за розподілом:	<i>1</i>	<i>1</i>	-	-
Обсяг кредитів	<i>2</i>	<i>1</i>	-	-
Обсяг годин, у тому числі:	<i>60</i>	<i>30</i>	-	-
Аудиторні	<i>16</i>	<i>15</i>	-	-
Модульний контроль	<i>2</i>	<i>2</i>	-	-
Семестровий контроль	<i>30</i>	-	-	-
Самостійна робота	<i>12</i>	<i>13</i>	-	-
Форма семестрового контролю	<i>екзамен</i>	<i>залік</i>	-	-

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета навчальної дисципліни: подальший розвиток вокально-виконавських можливостей студентів у процесі систематичних занять та їхніх викладацьких якостей під час роботи над творами вокально-педагогічного репертуару для дітей старшого шкільного віку; підготовка кваліфікованих фахівців до здійснення професійної діяльності.

Завдання навчальної дисципліни:

- всебічний розвиток музичних здібностей та розкриття виконавського і викладацького потенціалу студентів, а саме:
 - здатності розуміти базові закономірності музичного мистецтва, його художньо-естетичну природу та діалогічний зв'язок з іншими видами мистецтв;
 - здатності демонструвати високий рівень вокально-виконавської майстерності в умовах концертно-сценічного виступу;
 - обізнаності в навчально-педагогічному та виконавському репертуарі, здатності до самостійного пошуку музичного матеріалу в мережі Інтернет, репертуарних збірках, навчально-методичних посібниках, спроможність його вірно підбирати;
 - вміння організувати діяльність у професійній сфері, застосовувати знання на практиці, зокрема професійно-профільовані – у педагогічній діяльності, вміння оперувати спеціальною

термінологією.

3. Результати навчання за дисципліною

У процесі навчання студенти повинні засвоїти такі вміння:

- володіти техніками, прийомами та методиками у виконавській діяльності;
- демонструвати артистизм, виконавську культуру та технічну майстерність на належному фаховому рівні в концертно-сценічній діяльності, бути здатними віднаходити оптимальні шляхи вирішення виконавських проблем;
- бути здатними навчати в педагогічній діяльності;
- знати музично-виконавські стилі та відповідний навчально-концертний репертуар, бути здатними передавати музичний матеріал та ідеї відповідно до стильових особливостей твору;
- бути здатними до творчого та професійного спілкування із застосуванням фахової термінології;
- вміти ефективно використовувати інформаційні технології в професійній діяльності;
- бути здатними проводити її відповідно до норм етики, демонструвати емоційний інтелект, творчий підхід у вирішенні нестандартних завдань.

4. Структура навчальної дисципліни

Тематичний план для денної форми навчання

Назви змістових модулів, тем	Усього	Розподіл годин між видами робіт								
		Аудиторна:					Модульний контроль	Самостійна	Семестровий контроль	
		Лекції	Семінари	Практичні	Лабораторні	Індивідуальні				
Змістовий модуль 1 (IV курс, VII семестр) Удосконалення вокально-виконавської майстерності студентів										
Тема 1. Удосконалення попередньо засвоєних вокально-технічних навичок, необхідних для подальшого розвитку вокально-виконавської майстерності	8				5				3	
Тема 2. Техніка філірування	20				11				9	

звучу. Мелодійно-прикрашальні виражальні засоби у співі									
Модульний контроль	2						2		
Семестровий контроль	30								30
Разом	60				16		2	12	30
Підготовка та проходження контрольних заходів	Екзамен								
Змістовий модуль 2 (IV курс, VIII семестр) Закріплення професійних умінь, необхідних для роботи кваліфікованого фахівця									
Тема 3. Розвиток музично-вокального слуху. Тембральне забарвлення голосу як один із механізмів розкриття ідейно-художнього змісту виконуваних творів	12				7			5	
Тема 4. Акумуляція художньо-виконавських і викладацьких умінь, їх демонстрування	16				8			8	
Модульний контроль	2						2		
Разом	30				15		2	13	
Підготовка та проходження контрольних заходів	Залік								
Усього	90				31		4	25	30

Підтеми лабораторних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
Змістовий модуль 1 (IV курс, VII семестр) Удосконалення вокально-виконавської майстерності студентів		
1.	Удосконалення вокально-виконавських можливостей студентів (співацьке дихання, якість голосу, артикуляція й дикція тощо).	5
2.	Техніка філірування співацького звуку.	4
3.	Мелодійно-прикрашальні виражальні засоби у вокалі.	7
Разом за змістовим модулем 1		16
Змістовий модуль 2 (IV курс, VIII семестр) Закріплення професійних умінь, необхідних для роботи кваліфікованого фахівця		
4.	Основні функції музично-вокального слуху, робота над	4

	його розвитком.	
5.	Значення тембрального забарвлення голосу у вокальному виконавстві.	3
6.	Реалізація художньо-виконавських можливостей студентів, належне володіння ними викладацькою майстерністю.	8
Разом за змістовим модулем 2		15
Усього		31

5. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1 (IV курс, VII семестр)

Удосконалення вокально-виконавської майстерності студентів

Тема 1. Удосконалення попередньо засвоєних вокально-технічних навичок, необхідних для подальшого розвитку вокально-виконавської майстерності.

Удосконалення співацького дихання, максимальне досягнення рівності звучання голосу впродовж усього діапазону, закріплення навичок артикуляції й дикції, подальше розширення вокально-виконавських можливостей.

Рекомендовані джерела (основні): 1, 2, 4, 5, 7

Тема 2. Техніка філірування звуку. Мелодійно-прикрашальні виражальні засоби у вокальній музиці.

Опанування техніки філірування співацького звуку з метою надання йому еластичності, м'якості, рухливості та динамічності. Застосування у співі мелодійно-прикрашальних виражальних засобів – трелі, форшлагу, групето, морденту. Закріплення набутих вокально-виконавських навичок у процесі роботи над творами навчального вокального репертуару; можлива участь у концертних заходах, конкурсах тощо.

Рекомендовані джерела (основні): 1, 4, 5

Змістовий модуль 2 (IV курс, VIII семестр)

Закріплення професійних умінь, необхідних для роботи кваліфікованого фахівця

Тема 3. Розвиток музично-вокального слуху. Тембральне забарвлення голосу як один із механізмів розкриття ідейно-художнього змісту виконуваних творів.

Комплексне аналізування співацького звуку з технічного та художнього боку з допомогою високорозвиненого музично-вокального

слуху. Розуміння впливу емоцій, що виникають у стані творчої активності, на тембральне забарвлення голосу. Емоційний інтелект. Робота над розкриттям ідейно-художнього змісту виконуваних творів засобами співацького голосу. Використання власного емоційно-естетичного досвіду для створення художнього образу.

Рекомендовані джерела (основні): 1, 7

Додаткові ресурси: 2

Тема 4. Акумулявання художньо-виконавських і викладацьких умінь, їх демонстрування.

Реалізація художньо-виконавських можливостей під час роботи над творами навчального вокального репертуару та участі в концертних заходах, конкурсах тощо. Вдосконалення техніки вокально-творчого спокою. Ґрунтовні знання анатомо-фізіологічних особливостей дитячого голосового апарату та специфіки розвитку дитячого голосу і застосування цих знань у роботі з вокально-педагогічним репертуаром для дітей старшого шкільного віку. Здатність тримати увагу школярів з допомогою вільного володіння голосом та музичним інструментом. Знання музично-виконавського репертуару, фахової термінології. Вміння професійно підбирати музичний матеріал.

Рекомендовані джерела (основні): 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7

Додаткові ресурси: 1, 2, 3, 4, 5

6. Контроль навчальних досягнень

6.1. Система оцінювання навчальних досягнень студентів

Вид діяльності студента	Максимальна к-сть балів за одиницю	Змістовий модуль 1	
		кількість одиниць	максимальна кількість балів
Відвідування лекцій	-	-	-
Відвідування семінарських занять	-	-	-
Відвідування практичних (лабораторних) занять	0,5	16	8
Робота на семінарському занятті	-	-	-
Робота на практичному (лабораторному) занятті	10	16	160

Лабораторна робота (в тому числі допуск, виконання, захист)	-	-	-
Виконання завдань до самостійної роботи	5	12	60
Виконання модульної роботи	25	1	25
Виконання ІНДЗ	-	-	-
Разом		-	253
Максимальна кількість балів: 253			
258,5 (за II к., IV сем.) + 500,5 (за III к.) + 253 = 1012			
Розрахунок коефіцієнта: $1012 / 60 = 16,8$			

Вид діяльності студента	Максимальна к-сть балів за одиницю	Змістовий модуль 2	
		кількість одиниць	максимальна кількість балів
Відвідування лекцій	-	-	-
Відвідування семінарських занять	-	-	-
Відвідування практичних (лабораторних) занять	0,5	15	7,5
Робота на семінарському занятті	-	-	-
Робота на практичному (лабораторному) занятті	10	15	150
Лабораторна робота (в тому числі допуск, виконання, захист)	-	-	-
Виконання завдань до самостійної роботи	5	13	65
Виконання модульної роботи	25	1	25
Виконання ІНДЗ	-	-	-
Разом		-	247,5
Максимальна кількість балів: 247,5			
Розрахунок коефіцієнта: $247,5 / 100 = 2,475$			

6.2.Завдання для самостійної роботи та критерії її оцінювання

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	Кількість балів
Змістовий модуль 1 (IV курс, VII семестр) Удосконалення вокально-виконавської майстерності студентів			
1.	Удосконалювати вокальну техніку, зокрема артикуляцію та дикцію з допомогою скоромовок (у разі нагальної потреби). Прослуховувати найкращі записи вокальної музики у виконанні відомих співаків світу. Працювати над розбором та вивченням творів навчального вокального репертуару.	3	5*3 =15
2.	Відпрацьовувати техніку філірування співацького звуку, а також трель, форшлаг, групето, мордент. Ознайомитися з запропонованим викладачем аудіо-та/або відеоматеріалом. У процесі підготовки до модульного контролю та екзамену вдосконалювати знання творів навчального вокального репертуару. Бути налаштованими на можливу участь у концертних заходах, конкурсах тощо. При можливості відвідувати концерти класичної музики, театральні постановки та інші події культурно-мистецького життя.	9	5*9 =45
Разом за змістовим модулем 1		12	60
Змістовий модуль 2 (IV курс, VIII семестр) Закріплення професійних умінь, необхідних для роботи кваліфікованого фахівця			
3.	Усвідомити функції музично-вокального слуху – універсального «аналізатора» технічної та художньої якості співацького голосу, механізми розкриття ідейно-художнього змісту виконуваних творів. Ознайомитися з запропонованим викладачем аудіо-та/або відеоматеріалом. Працювати над розбором та вивченням творів навчального вокального репертуару.	5	5*5 =25
4.	Засвоїти художньо-виконавські та викладацькі вміння під час роботи з музичним матеріалом. У процесі підготовки до модульного контролю та заліку вдосконалювати знання творів навчального вокального репертуару. Бути готовими до участі в концертних заходах, конкурсах тощо. При можливості відвідувати концерти класичної музики, театральні постановки та інші події культурно-мистецького життя.	8	5*8 =40
Разом за змістовим модулем 2		13	65

Усього	25	125
--------	----	-----

Перевірка виконання студентами самостійної роботи, а також її оцінювання здійснюватиметься в процесі аудиторної роботи. Кількість балів залежатиме від дотримання таких вимог:

- своєчасності виконання самостійної роботи;
- повноти та якості її виконання;
- активності, ініціативності та творчого підходу в здобутті знань та практичних умінь.

6.3.Форми проведення модульного контролю та критерії оцінювання

Модульний контроль проводиться у формі прослуховування музичного матеріалу, опанованого студентами впродовж кожного із семестрів. Максимальна кількість балів – 25.

Критерії оцінювання	Бали
Демонстрування вивченого музичного матеріалу відповідно до визначених обсягів та завдань	5
Засвідчення розвитку вокально-технічних можливостей	5
Демонстрування художньо-виконавських навичок	5
Намагання максимально переконливо донести зміст виконуваних творів навчального вокального репертуару до слухачів	5
Креативні підходи у роботі з твором із вокально-педагогічного репертуару для дітей старшого шкільного віку	5
Максимальна кількість балів: 25	

На IV курсі студенти повинні вивчити:

у VII семестрі – 2 вокальні твори (арії, романси тощо)

1 українську народну пісню (уміти виконувати з музичним супроводом та а cappella)

1 пісню з вокально-педагогічного репертуару для дітей старшого шкільного віку (6-7 кл.) під власний супровід (інструменти – фортепіано, бандура, гітара, акордеон, баян)

у VIII семестрі – 2 вокальні твори (арії, романси тощо)

1 українську народну пісню (уміти виконувати з музичним супроводом та а cappella)

1 пісню з вокально-педагогічного репертуару для дітей старшого шкільного віку (6-7 кл.) під власний супровід (інструменти – фортепіано, бандура, гітара, акордеон, баян)

При підборі для студентів навчального вокального репертуару враховувати таке:

- вокальні твори повинні відповідати типу і можливостям співацького голосу, але разом із тим сприяти подальшому розвитку вокально-виконавської майстерності;
- вони мають бути підібрані зі смаком і вподобані студентами, а значить виконуватися ними натхненно і з задоволенням.

Концертний репертуар повинен бути винятково оригінальним та яскравим.

Орієнтовний вокально-педагогічний репертуар

Класичні твори

- Дж. Верді. Арія Джильди з опери «Ріголетто»
 М. Глінка «Я в волшебном сновиденье...», «Свадебная песня»
 К. Глюк. Арія Орфея з опери «Орфей і Еврідіка»
 Е. Гріг «Хатинка», пісня Сольвейг із музики до драми Г. Ібсена «Пер Гюнт»
 С. Гулак-Артемівський. Романс Оксани, арія Андрія з опери «Запорожець за Дунаєм»
 В. Заремба «Не тополю високою»
 А. Кос-Анатольський «Соловей і троянда»
 М. Лисенко «Садок вишневий коло хати», «Ой одна я, одна, як билиночка в полі», пісня Наталки з опери «Наталка Полтавка»
 Ф. Ліст «Радість і горе»
 П. Майборода «Тополина баркарола»
 В. А. Моцарт «Alleluja» з мотету «Exsultate, jubilate»
 Ф. Надененко «Сльози»
 Дж. Пуччіні. Арія Мімі з опери «Богема»
 С. Рахманінов «Сирень», «Здесь хорошо...», «Оне отвечали»
 М. Римський-Корсаков. Аріозо та арія Снігуроньки, третя пісня Леля, арія Весни з опери «Снігуронька», пісня Варязького гостя з опери «Садко»
 К. Сен-Санс. Арія Даліли «Amour! Viens aider ma faiblesse» з опери «Самсон і Даліла»
 А. Скарлатті «La violette»
 Я. Степовий «Не беріть із зеленого луку верби»
 П. Чайковський «Благословляю вас, леса...», «Он так меня любил!», «Я ли в поле да не травушка была»
 Р. Шуман «Лотос», «Орешник»

Народні пісні

- «Зелененький барвіночку» в обр. П. Бойченка
 «Хусточко ж моя...» в обр. А. Єдлічки

«Спать мені не хочеться» в обр. Л. Кауфмана
 «Чотири воли пасу я» в обр. А. Кос-Анатольського
 «Вилітали орли з-за крутої гори», «Ой і не стелися, хрещатий барвінку...»,
 «Дощик, дощик», «Там, де Ятрань круто в'ється» в обр. М. Лисенка
 «Коло млина, коло броду» в обр. Г. Майбороди
 «Чи я в лузі не калина була» в обр. О. Сандлера
 «Очерет лугом гуде» в обр. Н. Скоробагатько
 «Ой кум до куми залицявся» в обр. Я. Степового

Вокально-педагогічний репертуар для дітей старшого шкільного віку

6-7 клас

Українські народні пісні: «По діброві вітер віє», «Ой, на горі та й жінці жнуть», «Ой літає соколонько», «Ой, на горі жита много»

Пісні композиторів із супроводом:

К. Вебер «Пісня мисливця», «Вечірня пісня»

М. Глинка «Не щибечи, соловейку», «Гуде вітер вельми в полі»

І. Кириліна «Будинок під блакитним дахом»

П. Майборода «Пісня про вчительку»

Ю. Чичков «Лижна прогулянка»

Ю. Шевченко «Мій голубе ніжний»

6.4. Форми проведення семестрового контролю та критерії оцінювання

Під час складання екзамену з навчальної дисципліни «Вокальний клас» студенти повинні продемонструвати наступні навички у вокальному виконавстві: безшумний вдих, раціональний розподіл дихання впродовж вокальної фрази, високу співацьку позицію, м'яку атаку звуку, навички кантиленного співу, чітку дикцію, динаміку звуку, точне інтонування, художню виразність, сценічно-виконавську культуру. Максимальна кількість балів – 40.

На екзамені студенти мають виконати два твори: один вокальний твір (на вибір: арію, романс, українську народну пісню тощо) та одну пісню з вокально-педагогічного репертуару для дітей старшого шкільного віку під власний супровід. Пісню з вокально-педагогічного репертуару для дітей можна виконати в супроводі фортепіано, бандури, гітари, акордеона, баяна і по нотах. Невідповідність екзаменаційної програми даним вимогам є недопустимою.

Студенти, які за чотири навчальні семестри набрали менше 35 балів, до складання екзамену не допускаються.

Критерії оцінювання	Бали
Досконально вивчений музичний матеріал згідно з визначеними вимогами, обсягами та завданнями	10

Високий рівень вокально-технічних можливостей	10
Глибоке осмислення й розкриття ідейно-художнього змісту виконуваних творів, артистична виразність під час виступу	10
Непересічна майстерність у роботі з твором із вокально-педагогічного репертуару для дітей старшого шкільного віку	10
Максимальна кількість балів: 40	

Залік виставляється за результатами роботи студентів упродовж семестру (на лабораторних заняттях, за виконання самостійної роботи та модульний контроль). Результати оцінюються за стобальною шкалою відповідно до кількості набраних балів (див. Навчально-методичну карту дисципліни).

6.5.Орієнтовний перелік питань для семестрового контролю

Не передбачено у зв'язку зі специфікою даної навчальної дисципліни.

6.6.Шкала відповідності оцінок

Оцінка	Кількість балів
Відмінно	100-90
Дуже добре	82-89
Добре	75-81
Задовільно	69-74
Достатньо	60-68
Незадовільно	0-59

7. Навчально-методична карта дисципліни

Назва змістового модуля	Змістовий модуль 1. Удосконалення вокально-виконавської майстерності студентів		Змістовий модуль 2. Закріплення професійних умінь, необхідних для роботи кваліфікованого фахівця	
Кількість балів за модуль	253		247,5	
Теми	1	2	3	4
Години	5	11	7	8
Теми змістових модулів (лабораторні заняття) – 325,5 б.	Удосконалення попередньо засвоєних вокально-технічних навичок, необхідних для подальшого розвитку вокально-виконавської майстерності $(10+0,5)*5 = 52,5$ б.	Техніка філірування звуку. Мелодійно-прикрашальні виражальні засоби у співі $(10+0,5)*11 = 115,5$ б.	Розвиток музично-вокального слуху. Тембральне забарвлення голосу як один із механізмів розкриття ідейно-художнього змісту виконуваних творів $(10+0,5)*7 = 73,5$ б.	Акумуляція художньо-виконавських і викладацьких умінь, їх демонстрування $(10+0,5)*8 = 84$ б.
Самостійна робота – 125 б.	$5*3 = 15$ б.	$5*9 = 45$ б.	$5*5 = 25$ б.	$5*8 = 40$ б.
Види поточного контролю – 50 б.	Модульна контрольна робота (прослуховування) – 25 б.		Модульна контрольна робота (прослуховування) – 25 б.	
Підсумковий контроль	Екзамен		Залік	
Усього	$258,5$ (за II к., IV сем.) + $500,5$ (за III к.) + $253 = 1012$ Коефіцієнт: $1012 / 60 = 16,8$		$247,5$ Коефіцієнт: $247,5 / 100 = 2,475$	

8. Рекомендовані джерела

Основні (базові):

1. Микиша М. Практичні основи вокального мистецтва. К.: Музична Україна, 1971. 90 с. – Електронна база кафедри академічного та естрадного вокалу Київського університету імені Бориса Грінченка (бульвар І. Шамо, 18/2).
2. Можайкіна Н. С. Методика викладання вокалу. Хрестоматія: навчальний посібник. К.: Видавництво Ліра-К, 2016. 216 с. – Бібліотека Київського університету імені Бориса Грінченка (бульвар І. Шамо, 18/2; 3 примірники).
3. Оганезова-Григоренко О. В. Теорія і практика формування професійного менталітету вокалістів у процесі фахової підготовки : [монографія]. Одеса : Астропринт, 2011. 128 с. – Бібліотека Київського університету імені Бориса Грінченка (бульвар І. Шамо, 18/2;

- 1 примірник).
4. Словник-довідник співака : Навчальний посібник [Інформаційно-довідкове видання]. Уклад. Д. І. Балдинюк, Н. А. Балдинюк, видання друге. Умань : РВЦ «Софія», 2015. 108 с. – Електронна база кафедри академічного та естрадного вокалу Київського університету імені Бориса Грінченка (бульвар І. Шамо, 18/2).
 5. Хоменко А. Б. Постановка голосу : навч.-метод. посіб. для студ. вищ. навч. закл. і вчителів музики шкіл різного типу. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2011. 128 с. – Бібліотека Київського університету імені Бориса Грінченка (бульвар І. Шамо, 18/2; 1 примірник).
 6. Юцевич Ю. Є. Музика. Словник-довідник. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2003. 352 с. 77 нотних прикладів та малюнків. – Бібліотека Київського університету імені Бориса Грінченка (бульвар І. Шамо, 18/2; 9 примірників).
 7. Юцевич Ю. Є. Теорія і методика формування та розвитку співацького голосу: Навч.-метод. посібник для викладачів і студентів мистецьких навчальних закладів, учителів шкіл різного типу. К. : ІЗМН, 1998. 160 с. – Бібліотека Київського університету імені Бориса Грінченка (бульвар І. Шамо, 18/2; 1 примірник).

Додаткові:

1. Антонюк В. Г. Постановка голосу. Навчальний посібник для студентів вищих музичних навчальних закладів. К.: Українська ідея, 2000. 68 с.
2. Голос людини та вокальна робота з ним : [монографія] / [Г. Є. Стасько, О. Д. Шуляр, М. Ю. Сливоцький, М. П. Стефанюк, О. Р. Молодій, М. В. Попелюк, І. І. Жеребецька]. Івано-Франківськ : Вид-во Прикарпатського нац. ун-ту ім. В. Стефаника, 2010. 336 с.
3. Детский голос [Текст] : эксперимент. исслед. : монография / под ред. В. Н. Шацкой ; Акад. пед. наук РСФСР. Москва : Педагогика, 1970. 231 с. : ил., рис.
4. Дмитриев Л. Б. Основы вокальной методики. М.: Музыка, 1968. 675 с.
5. Дорошок В. Д. Сливацький М. Ю. Основи вокально-педагогічної творчості вчителя музики. Івано-Франківськ, 2007.
6. Овчаренко О. А. Основи вокальної методики : наук.-метод. посіб. Криворіз. держ. пед. ун-т. Кривий Ріг : Вид. дім, 2006. 116 с.

9. Додаткові ресурси

1. Антонюк В. Г. Вокальна педагогіка (сольний спів) : Підручник. К.: ЗАТ «Віпол», 2007. 174 с. – Режим доступу: <http://194.44.152.155/elib/local/sk722654.pdf>
2. Зарицька А. А. Емоційність як основа професійної компетентності майбутнього співака-вокаліста. Збірник наукових праць. Випуск LXXIV. Том 3. 2016. С. 30-33. – Режим доступу:

- http://www.ps.stateuniversity.ks.ua/file/issue_74/part_3/8.pdf
3. Козаченко А. Особливості виконання романсу М. Глінки «Я помню чудное мгновенье» в інтерпретаційних версіях Сергія Лемешева та Сергія Бортника. Сучасність. С. 90-94. – Режим доступу: <http://dspace.nbu.gov.ua/bitstream/handle/123456789/27662/12-Kozachenko.pdf?sequence=1>
 4. Морозов В. Искусство резонансного пения. Основы резонансной теории и техники. ИП РАН, МГК им. П. И. Чайковского, Центр «Искусство и наука». М., 2002. 496 с, илл. – Режим доступу: <https://studfiles.net/preview/5638738/>
 5. Соловйов В. А. Специфіка музичної інтерпретації: технологічний підхід. Молодий вчений. № 4.2 (44.2). Квітень, 2017 р. С. 83-88. – Режим доступу: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2017/4.2/18.pdf>